

Εβδομήντα δύο χρόνια μετά, σε κλίμα συγκίνησης, προχθές το βράδυ, συγγενείς 10 Εβραϊοπούλων παρέλαβαν τα απολυτήρια λυκείου που δεν πρόλαβαν να πάρουν τα ίδια το 1942.

Παιδικοί ύμνοι στην ελευθερία λίγο πριν από το κρεματόριο

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΖΙΜΑ**

«**Λέον Μπενιμαγιόρ...**», φώναζε από μικροφώνου ο Αντόνιο Κρεσέντσι. «Presente», «παρών» στα ελληνικά, απάντησε εν βόη το πλήθος στην κατάβεστη αίθουσα. Ένας άνδρας ανέβηκε στο βήμα και παρέλαβε από τη διευθύντρια του Ιταλικού Ινστιτούτου Μόνικα Τζέκα, το σκληρό χαρτόνι της εποχής του μεσοπολέμου με τα καλαισθητά γράμματα και σύμβολα.

«Σολωμών Μαΐσα» συνέχισε ο εκφωνητής. «Presente» αναφώνησαν οι συγκεντρωμένοι. Δύο γυναίκες, δίδυμες αδερφές, που είχαν φτάσει από την Αθήνα, έσπευσαν βουρκωμένες να παραλάβουν το απολυτήριο λυκείου του πατέρα τους.

Άλλες οκτώ φορές έγινε το βράδυ της Τετάρτης στην αίθουσα του Ιταλικού Ινστιτούτου, ο διάλογος αυτός στο συγκινητικό προσκλητήριο. Δέκα ήταν τα απολυτήρια που παραλήφθηκαν από συγγενείς Εβραίων, οι οποίοι φοιτούσαν με την έναρξη της γερμανικής κατοχής στο περίφημο ιταλικό λύκειο «Ουμπέρτο Πρίμο» της Θεσσαλονίκης. Αλλά 145, από τα 155 που βρήκε ο Κρεσέντσι, παραχωμένα και σκοτεινά σε κουτιά, στα υπόγεια του ινστιτούτου και δίσωσε μια μέρα που πλημμύρισε το κτίριο, παραμέ-

Οι εκθέσεις με τον «Ύμνον εις την Ελευθερία του Σολωμού» της Εοσθήρ Σαπόρτα και του Αλμπέρτο Μοδιάνο, που γράφτηκαν στις 5 Ιουνίου 1942.

νουν στα αζήτητα. Οι κάτοχοί τους δεν ζουν για να τα παραλάβουν. Ούτε βρέθηκαν κάποιιοι άλλοι να τα κάνουν για λογαριασμό τους. Οι περισσότεροι μεταφέρθηκαν και εξοντώθηκαν, άγουρα παιδιά, στο Αουσβιτς, μαζί με τους συγγενείς τους.

Οι ελάχιστοι που διέφυγαν από τον φοβερό κλοιό του γκέτο, έχουν πεθάνει κάπου μακριά, στο Ισραήλ, τις ΗΠΑ, ίσως στον Καναδά, μπορεί και στη Νότια Αμερική και οι συγγενείς τους δεν ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα του Ιταλικού Ινστιτούτου. Ίσως και να μην το πληροφορήθηκαν, μολονότι η είδηση, που έφερε στο φως η «Κ»,

έκανε τον γύρο του κόσμου.

Το όνομα της μαθήτριας Εοσθήρ Σαπόρτα, Ελληνίδας Εβραίοπούλας, ακούστηκε στην αίθουσα, όπου 72 χρόνια πριν, έγραψε την έκθεση με θέμα «Ύμνος εις την Ελευθερίαν του Σολωμού». Τότε τη διάβασε η ίδια στον καθηγητή της, τώρα την ανέγνωσε «in memoria» μια υπάλληλος του ινστιτούτου. «Ελευθερία! Τι ιερό, τι γλυκό όνομα! Πόσο αίμα χύθηκε για σένα, ω ελευθερία. Πόσο ήρωες έδωσαν την ζωήν των για σένα, να μπορέσουν, τουλάχιστον αν αυτοί οι ίδιοι όχι, οι απόγονοι να ζήσουν ελεύθεροι. Πόσο άργησες όμως ναρθής, να βγάλεις

τους Έλληνες από κάτω από τον ζυγόν των Τούρκων... Μόλις είδαν την ορμή σου, όλοι ώρμησαν με μιας, όλοι οι τόποι σε έκραζαν, όλοι σε χαιρετούσαν θερμά και εσέκωναν τα χέρια για να δείξουν την χαράν...». Δεν παρέλαβε κα-

να σε κατακτήσει... Κανένα κράτος δεν την εβοήθησε, και μόνο με τα γενναία της παιδιά και με την προστασία της ελευθερίας κατόρθωσε να δώξη τον Τούρκον κατακτητήν...».

Δύο εκθέσεις, δύο Εβραίοπούλων, που ξεχειλίζουν από αγάπη προς την ελευθερία, τον εθνικό μας ύμνο και την πατρίδα, την Ελλάδα δηλαδή.

Τραγική ειρωνεία: οι εκθέσεις γράφτηκαν στις 5.6.1942, ένα μήνα από το «Μαύρο Σάββατο», 11.7.1942, ημερομηνία που οι Γερμανοί συγκέντρωσαν στην Πλατεία Ελευθερίας και υπέβαλαν σε δημόσιο εξευτελισμό τους άρρενες Εβραίους της Θεσσαλονίκης, προτού τους σύρουν στα καταναγκαστικά έργα.

Η μοίρα της Εοσθήρ και του Αλμπέρτο, ήταν διαφορετική.

Εκείνη, μεταφέρθηκε στο Αουσβιτς, έγινε στάχτη στα κρεματόρια του Μπίρκεναου, «δραπέτευσε» από το φουγάρο, «άπανε» τα λουλούδια της άνοιξης, έγινε αγέρας της ελευθερίας.

Ο Μοδιάνο, ως Ιταλοεβραίος επέζησε διαφεύγοντας με τη βοήθεια του ιταλικού προξενείου.

Προχθές το βράδυ «επέστρεψαν» και οι δυο τους στο αγαπημένο τους σχολείο, όπου μέσα από τις εκθέσεις τους θα ζουν για πάντα.

Συγκινητική τελετή με απόδοση απολυτηρίων σε Εβραίους μαθητές του σχολείου «Ουμπέρτο Πρίμο» της Θεσσαλονίκης.

νείς την κόλλα του χαρτιού με τον «ύμνο της Εοσθήρ», προς την ελευθερία. Ούτε του συμμαθητή της, (Ιταλοεβραίου αυτός, Αλμπέρτο Μοδιάνο), για το ίδιο θέμα. «Κατά την εποχή εκείνη ο Διονύσιος Σολωμός έγραψε το θαυμάσιο αυτό ποίημα, ποίημα που είναι και μένει για αιώνες σύμβολον της δόξης της γενναίας μας πατρίδος. Ομορφιά, ανδρεία μας εμπνέει αυτό το ποίημα και διαβάζοντάς το ο ποιητής κατάφερε να μας αποσύρη σ' ένα φανταστικό κόσμο...», έγραφε ο Μοδιάνο και συμπλήρωνε: «Αλλά τώρα ο κάθε Έλληνα για σένα πολεμεί, για την δόξα του και για